

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku R. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 7 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w (...)) na rzecz adw. A. K. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 listopada 2018 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawcy R. M. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 30 grudnia 2015 r., sygn. akt VII U (...), którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. z 20 stycznia 2015 r.

R. M. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. z 20 stycznia 2015 r. odmawiającej mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Organ rentowy omówił ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu

niezdolności do pracy wskazując, że nie spełnia on dwóch z trzech przesłanek ustawowych warunkujących przyznanie prawa do renty.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 30 grudnia 2015 r., sygn. akt VII U (...) Sąd Okręgowy w W. oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący się, wnosząc o jego zmianę i przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a także o zaliczenie do stażu ubezpieczeniowego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców.

Sąd Apelacyjny po uzupełnieniu materiału dowodowego uznał, że apelacja wnioskodawcy jest nieuzasadniona.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie zbadał ogólnego stażu pracy wnioskodawcy, przy ewentualnym zaliczeniu podnoszonych przez wnioskodawcę okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, co przekłada się bezpośrednio na możliwość zastosowania w sprawie art. 58 ust. 4 oraz art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Na podstawie uzupełnionego postępowania dowodowego Sąd Apelacyjny ustalił, że wszystkie okresy pracy wskazane przez wnioskodawcę, co do których przedstawił jakiegokolwiek dokumenty, czy inne dowody, nie dają łącznie 30 lat okresów składkowych wymaganych przez art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej.

W najkorzystniejszym wariantcie, wyliczonym przez organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 26 września 2017 r., w tym z uwzględnieniem: okresów ubezpieczenia rolników od 1 stycznia 1991 r. do 30 czerwca 2001 r., pracy w gospodarstwie rodziców od 4 stycznia 1977 r. do 31 grudnia 1982 r. oraz działalności gospodarczej zarejestrowanej od 1 czerwca 1989 r. do 31 grudnia 1991 r., sumaryczny staż ubezpieczeniowy odwołującego się wynosi: 7 lat, 1 miesiąc, 10 dni okresów składkowych, 26 dni okresów nieskładkowych, 15 lat, 5 miesięcy i 28 dni okresów uzupełniających, łącznie 22 lata, 8 miesięcy i 4 dni. Organ rentowy zaznaczył równocześnie, że wnioskodawca nie opłacał składek na ubezpieczenia społeczne z działalności gospodarczej w okresie od 1 czerwca 1989 r. do 31 grudnia 1991 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że odwołujący się nie wykazał, że w okresie zarejestrowania i prowadzenia działalności gospodarczej opłacał składki na ubezpieczenia społeczne, co powoduje, że okres od 1 czerwca 1989 r. do 31 grudnia 1991 r. nie może zostać uwzględniony. Bez okresu prowadzenia działalności gospodarczej, za który nie opłacono składek na ubezpieczenia wnioskodawcy, łączny staż ubezpieczeniowy, z uwzględnieniem: ubezpieczenia rolników od 1 stycznia w 1991 r. do 30 czerwca 2001 r. oraz okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 4 stycznia 1977 r. do 31 grudnia 1982 r. - wynosi wg wyliczenia ZUS: 4 lata, 6 miesięcy i 10 dni okresów składkowych, 26 dni okresów nieskładkowych oraz 16 lat, 5 miesięcy i 28 dni okresów uzupełniających, łącznie 21 lat 1 miesiąc, 4 dni tych okresów (k. 103 a.s.). W powyższym wyliczeniu należało dokonać jednak pewnych korekt. Wyliczenie to obejmuje bowiem hipotetycznie wskazany przez Sąd Apelacyjny organowi rentowemu okres pracy w gospodarstwie rodziców od 4 stycznia 1977 r. do 31 grudnia 1982 r., podczas gdy wnioskodawca podał, co potwierdzali świadkowie w pisemnych zeznaniach, że pracował na gospodarstwie rodziców od 1 lipca 1977 r. Należy zatem, dokonując hipotetycznego wyliczenia, od okresów uzupełniających i łącznego stażu pracy 21 lat, 1 miesiąc, 4 dni odjąć okres 5 miesięcy, 26 dni, co powoduje pozostanie: 20 lat, 6 miesięcy, 8 dni okresów składkowych, nieskładkowych dni i uzupełniających, w tym 4 lat, 6 miesięcy, 8 dni okresów składkowych, 26 dni okresów nieskładkowych oraz 16 lat, 2 dni okresów uzupełniających. Łączny staż okresów składkowych i uzupełniających odwołującego się dni wynosi więc 20 lat, 6 miesięcy, 10 dni.

Sąd drugiej instancji zauważył ponadto, że z informacji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Terenowej w B. z 27 września 2018 r. wynika, że R. M. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w gospodarstwie rolnym swoich rodziców S. i N. M. w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1990 r. Natomiast podlegał z mocy ustawy ubezpieczeniu rolników jako małżonek rolnika w gospodarstwie żony T. M. w okresie od 1 stycznia 1989 r. do 30 czerwca 2001 r. Na podstawie nadesłanych akt ubezpieczenia rolników wnioskodawcy Sąd Apelacyjny ustalił, że wnioskodawca był zgłoszony do ubezpieczenia rolników na gospodarstwie żony T. M. od 1 stycznia 1991 r.

Powyżej wskazane hipotetyczne wyliczenie stażu pracy obejmuje okres ubezpieczenia rolników od 1 stycznia 1991 r. Nieścisłość co do daty początkowej ubezpieczenia rolniczego na gospodarstwie rolnym żony (czy od 1 stycznia 1991 r., czy od 1 stycznia 1989 r., zważywszy jednak w drugim przypadku na fakt równoległego prowadzenia działalności gospodarczej) stanowiąca różnicę 2 lat okresów uzupełniających oraz ewentualna możliwość zaliczenia do okresów uzupełniających okresu niezgłoszenia wnioskodawcy przez rodziców jako domownika rolnika do ubezpieczenia rolników i nieopłacenie za niego składek od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1988 r., tj. 6 lat (por. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2017 r., I UK 448/16), łącznie 8 lat tych okresów uzupełniających, nie były już dalej wyjaśniane przez Sąd Apelacyjny i nie prowadzono na nie postępowania dowodowego. Sąd drugiej instancji doszedł do wniosku, że okoliczności te nie wpływają na powstanie prawa do świadczenia wnioskodawcy. Po zsumowaniu powyżej wyliczonych 20 lat, 6 miesięcy, 10 dni okresów składkowych i uzupełniających oraz ewentualnych powyższych 8 lat okresów uzupełniających (od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1988 r. i od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1990 r.) powstaje hipotetyczna suma 28 lat, 6 miesięcy, 10 dni okresów składkowych i uzupełniających. Po zsumowaniu hipotetycznie wszystkich ewentualnie możliwych, wskazanych wyżej, okresów składkowych i uzupełniających, przy zastosowaniu art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej, łączny ich wymiar nie wynosi 30 lat. W takiej sytuacji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie było potrzeby dalszego, prowadzenia postępowania dowodowego celem ustalenia okoliczności faktycznych, dających podstawę do ich rzeczywistego zaliczenia do okresów składkowych, na podstawie przepisów prawa materialnego.

Skoro nie został spełniony warunek legitymowania się przez wnioskodawcę 30 latami okresów składkowych, to brak podstaw do zastosowania art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W konsekwencji Sąd odwoławczy uznał, że prawidłowo ocenił Sąd pierwszej instancji, że odwołujący się nie spełnia przesłanek do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, uregulowanych w art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy emerytalnej, bowiem nie udowodnił pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego na dzień złożenia wniosku o rentę lub na dzień

powstania częściowej niezdolności do pracy, bądź na dzień powstania całkowitej niezdolności do pracy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną ubezpieczony w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Wskazano, że zaskarżony skargą kasacyjną wyrok oczywiście narusza prawo, gdyż jest sprzeczny z niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa i wydany został w wyniku oczywiście niewłaściwego zastosowania prawa tj. art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - których to Sąd drugiej instancji nie zastosował przez co dopuścił się oczywistej obrazy art. 58 ust. 1 pkt 5 Ustawy emerytalnej - a przepisy te są jasne i ich wykładnia nie budzi sporów w doktrynie. Sąd drugiej instancji dopuścił się również naruszenia (istotnego, mającego wpływ na treść rozstrzygnięcia) przepisów postępowania, co wskazano w treści skargi kasacyjnej z 17 czerwca 2019 r. Ponadto w sprawie możliwe jest dokonanie szczególnej wykładni art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, która mogłaby prowadzić do uprawnionego wniosku, iż skarżący nie musi spełnić wymogu z art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS by prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy otrzymać.

Organ rentowy nie składał odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna skarżącego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że ubezpieczony wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepublikowane; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepublikowane). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Strona skarżąca w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazała jakiegokolwiek oczywistego i rażącego naruszenia

prawa, czy to procesowego, czy materialnego ze strony Sądu Apelacyjnego. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opiera się w istocie na polemice ze stanowiskiem i oceną materiału dowodowego dokonaną przez Sąd drugiej instancji, brakuje w nim natomiast argumentacji prawnej, która pozwalała by na stwierdzenie, że Sąd ten rzeczywiście dopuścił się rażącego naruszenia prawa, które miało wpływ na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy i doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia. Argumentacja strony skarżącej opiera się na polemice z oceną Sądu drugiej instancji dotyczącej udowodnienia osiągnięcia przez wnioskodawcę co najmniej 30-letniego stażu pracy. Zauważyć przy tym należy, że zarzut naruszenia art. 57 ust. 1 pkt 3 i art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS mógłby ewentualnie odnosić się do wyroku Sądu pierwszej instancji, bowiem Sąd Apelacyjny opart swoje rozstrzygnięcie o fakt, że skarżący nie spełnił warunku do zastosowania art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej, jak również warunków określonych w art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2. Zupełnie niezrozumiałe pozostają przy tym argumenty odnoszące się do dokonania szczególnej wykładni art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, która miałaby umożliwić zastosowanie do sytuacji skarżącego art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej. Treść tych przepisów jest jasna, zaś konieczność naginania ich wykładni dla osiągnięcia korzystnych dla strony skarżącej celów nie świadczy w żaden sposób o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Zwrot kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu przyznano na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. 2016 r., poz. 1714).